

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ СУРДОПЕДАГОГІКИ

підготовки бакалавра

спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

за спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка

освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія»

Луцьк – 2022

Силабус вибіркового освітнього компонента «Основи дошкільної сурдопедагогіки» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка), за освітньою програмою Корекційна психопедагогіка та логопедія.

Розробник: Король І.В., старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: (Брушневська І.М.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

протокол № 2 від 21 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри: (Кузава І.Б.)

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	<u>Галузь знань</u> 01 Освіта / Педагогіка <u>Спеціальність</u> 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка) <u>Освітньо-професійна</u> <u>програма</u> Корекційна психопедагогіка та логопедія <u>Освітній рівень: перший</u> (бакалаврський)	Вибіркова
Кількість годин / кредитів <u>150 / 5</u>		Рік навчання <u>4</u>
		Семестр <u>7-ий</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u>10 год.</u> Практичні <u>20 год.</u>
	Самостійна робота <u>110 год.</u>	
	Консультації <u>10 год.</u>	
Мова навчання		Форма контролю: <u>залік</u>
		<u>українська</u>

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові Король Іванна Володимирівна

Науковий ступінь -

Вчене звання -

Посада старший викладач

Контактна інформація 0994347654, ivanna.korol76@gmail.com

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус освітнього компонента «Основи дошкільної сурдопедагогіки» є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка) денної форми навчання. Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Вивчення освітнього компонента «Основи дошкільної сурдопедагогіки» передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі спеціальної освіти відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, світових тенденцій та національного досвіду України, де передбачено різні форми організації освіти і соціалізації дітей.

У результаті вивчення запропонованого освітнього компонента здобувачі вищої освіти знатимуть: загальні основи та закономірності розвитку сурдопедагогіки як науки;

психолого-педагогічну кваліфікацію дітей з порушеннями слуху та етіологію порушень слухової функції; сучасні напрямки процесу навчання та виховання дітей з порушеннями слуху; принципи та методи навчання; вмітимуть: класифікувати порушення слуху та визначати етіологію порушень; визначати особливості розвитку пізнавальної та особистісної сфери дітей з порушеннями слуху; визначати зміст, засоби і методи навчання дітей даної категорії.

2. Пререквізити

Для освоєння освітнього компонента використовують знання, вміння і навички, сформовані у ході вивчення ОК «Вступ до корекційної психопедагогіки та логопедії», «Теорія та історія корекційної педагогіки», «Педагогіка загальна з історією», «Основи педагогічної майстерності спеціального педагога», «Основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки)», «Корекційна психопедагогіка з практикумом», «Теорія і спеціальна методика виховної роботи з дітьми із порушеннями інтелектуального розвитку» та ін.

Постреквізити. Освоєння даного освітнього компонента стане основою для опанування таких ОК, як «Педагогіка інклюзивної освіти», «Методика корекційної роботи при порушеннях інтелектуальної та мовленнєвої діяльності», «Фізична реабілітація осіб з порушеннями мовлення» тощо; проходження виробничої корекційно-педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням на посаді вчителя-дефектолога, виробничої педагогічної практики у спеціальних закладах дошкільної освіти на посаді вчителя-логопеда; складання атестаційного іспиту.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є формування гуманістично-орієнтованого професійного світогляду фахівця, що розуміє і приймає проблеми дітей з порушеннями слуху та сприяє їх вирішенню. Предметом вивчення освітнього компонента є: а) дослідження закономірностей педагогічних явищ і процесів; б) теоретичне обґрунтування змісту, принципів, форм і методів навчання та виховання дітей та дорослих з вадами слуху; в) вивчення передового педагогічного досвіду і розвиток на цій основі сучасної сурдопедагогіки.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» у ході вивчення освітнього компонента «Основи дошкільної сурдопедагогіки» у студентів необхідно сформулювати **загальні і фахові (спеціальні) компетентності**, а саме:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-12. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих.

Спеціальні (професійні) компетентності (СК):

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК-17. Здатність самостійно освоювати нові науково-педагогічні, корекційні, ергономічні та оздоровчі теорії та технології; забезпечувати фізичний розвиток, корекцію, реабілітацію і зміцнення здоров'я осіб з особливими освітніми потребами на засадах педагогічної інноватики.

СК-19. Здатність застосовувати науково-обґрунтовані знання про психологічні закономірності та соціальні чинники розвитку осіб з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями як суб'єктів освітнього, корекційно-освітнього, корекційно-розвиткового і навчально-реабілітаційного процесів.

Програмні результати навчання:

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

РН9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): навички комунікації; здатність брати на себе відповідальність; вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; здатність логічно і системно мислити; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та інше.

Методи навчання: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольовано-оцінювальні; традиційні та нетрадиційні

методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практичні	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/Бали
Тема 1. Характеристика стійких порушень слуху у дітей.	30	2	4	22	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / (макс. кі-сть балів за практ. заняття – 10) \20
Тема 2. Особливості психічного розвитку дітей з порушеним слухом. Організація виховання та навчання в дошкільних закладах для дітей з порушеним слухом.	30	2	4	22	2	ДБ, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема 3. Методика роботи з розвитку слухового сприймання та вимови.	30	2	4	22	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема 4. Навчання вимови глухих та слабочуючих дітей.	30	2	4	22	2	ДС, РМГ, УО, ІРС / 20
Тема 5. Дактильне та жестове мовлення	30	2	4	22	2	ДБ, РМГ, УО, ІРС / 20
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

Примітки: ¹ / Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

² / *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Тема 1. Сурдопедагогіка як наука про виховання, навчання, освіту та корекцію недоліків розвитку людей з вадами слуху. Методи наукових досліджень. Актуальні проблеми сурдопедагогіки. Сурдопедагогіка як наука, її становлення і розвиток. Предмет сурдопедагогіки та її головні функції. Основні категорії сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Завдання сурдопедагогіки. Різноманітність течій зарубіжної сурдопедагогіки.

Тема 2. Методи навчання основам наук у школі для дітей з вадами слуху. Загальна характеристика методів. Наочні методи навчання. Словесні методи. Практичні методи навчання. Спеціальні і специфічні методи навчання основам наук. Система педагогічних наук. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими дисциплінами. Значення історії сурдопедагогіки і школи у системі педагогічних наук.

Тема 3. Дидактика школи слабочуючих. Педагогічний процес в школі слабочуючих. Зміст навчання. Методи, засоби і форми організації навчання слабочуючих. Система навчання слабочуючих мові. Розвиток слухового сприймання слабочуючих. Професійно обумовлені вимоги до особистості сурдопедагога.

Тема 4. Трудове виховання і профорієнтаційна робота. Роль трудового виховання в соціальній адаптації. Завдання та зміст трудового виховання. Види трудової діяльності та їх корекційно-виховне значення. Роль профорієнтаційної роботи у формуванні життєвих планів учнів шкіл для дітей з вадами слуху. Економічне виховання.

1. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента «Основи дошкільної сурдопедагогіки» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень студентів. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, захист проєктів, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, 100.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали,

набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час робіт, заліку заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проєкту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих

у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль знань здобувачів освіти з ОК «Основи дошкільної сурдопедагогіки» здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 28.06.2022 р. URL: <https://v.gd/DgfFFL>.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента «Основи дошкільної сурдопедагогіки» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів, як правило, – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку, як правило, – 100.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
7-10 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4-6 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
1-3 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який недостатньо повно володіє навчальним матеріалом, необґрунтовано його викладає, частково розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі істотні неточності та незначні

	помилки.
0 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Бондар Є. Зміст і структура прогностичних умінь сурдопедагога. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inclusive.ostriv.in.ua/publication/code-1877506770CC2/list-2B441DC6B27>.
2. Вимова: Підготовчий клас: підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей та дітей зі зниженим слухом / Л.І. Фомічова, В.Л. Котова. К.: Либідь, 2014. 176 с.: іл.
3. Вимова: 1 клас: підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей та дітей зі зниженим слухом / Л.І. Фомічова, В.Л. Котова. К.: Либідь, 2014. 112 с.: іл.
4. Вимова: 2 клас: підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей та дітей зі зниженим слухом / Л.І. Фомічова, В.Л. Котова. К.: Либідь, 2014. 128 с.: іл.
5. Гренюк Л. С. Активні методи навчання як ефективні умови формування мотивації студентівсурдопедагогів до навчання та професійної діяльності. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова* : зб. наук. пр. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 26. С. 306-309.
6. Гренюк Л. Психологічні засади формування у студентів-сурдопедагогів мотиваційної готовності до професійної діяльності. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова* : зб. наук. пр. Сер. 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 23. С. 320-321.
7. Збірник матеріалів I Всеукраїнської конференції з питань навчання глухих в Україні. К.: Українське товариство глухих, 2001. 227 с
8. Засенко В.В. Соціально-трудова адаптація випускників шкіл-інтернатів для глухих і слабочуючих. К.: Знання, 2002. 252 с.
9. Розвиток слухового сприймання: Підготовчий клас: підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей та дітей зі зниженим слухом / Л.І. Фомічова, В.Л. Котова, О.В. Комісаров. К.: Либідь, 2014. 192 с.: іл.

10. Розвиток слухового сприймання: 1 клас: підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей та дітей зі зниженим слухом / Л.І. Фомічова, В.Л. Котова, О.В. Комісаров. К.: Либідь, 2014. 208 с.: іл.

11. Розвиток слухового сприймання: 2 клас: підручник для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для глухих дітей та дітей зі зниженим слухом / Л.І. Фомічова, В.Л. Котова, О.В. Комісаров. К.: Либідь, 2014. 224 с.: іл.

12. Таранченко О. М. Інклюзивна освіта для дітей із порушеннями слуху: революційна тенденція чи еволюційний процес? *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. № 7(9). 2010 . с.212

13. Фомічова Л.І. Сурдопедагогіка. Хрестоматія. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. 1, 2 тт.

Інформаційні ресурси

1. <https://ispukr.org.ua/>
2. <https://mon.gov.ua>
3. <http://logoped.in.ua/>
4. <https://www.logoclub.com.ua/>
5. <https://logopedia.com.ua/>
6. https://www.youtube.com/channel/UCHP6_wPIQqHXylvqgUpmeXg
7. <http://logopedu.com.ua/>
8. <https://prometheus.org.ua/partnership/>
9. <https://ru.coursera.org/>
10. <https://vumonline.ua/>
11. <https://www.ed-era.com/>